

UNIVERSITATEA “BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA

FACULTATEA DE STUDII EUROPENE

Școala Doctorală ‘Paradigma Europeană’

**Construirea identității sexuale feminine est-europene în
mass-media sexual explicită**

Rezumat

Coordonator științific:

Prof. dr. Vincze Enikő

Doctorand:

Magó-Maghiar Ana

Cluj-Napoca

2012

Cuprins

Mulțumiri	
Abstract	
Introducere. Femei și bărbați în Europa de Est	1
Capitolul 1. Cadrul teoretic	6
1.1 Obiectivele cercetării	8
1.2 Pornografia și “războiul sexului” feminist	9
1.3 Limitele teoriei feministe despre pornografie	15
1.4 Cel de-al treilea val și “războiul sexului”	18
1.5 Studiile culturale și pornografia	22
1.6 Elaborarea conceptelor de analiză	24
1.7 Studiile culturale, teoria feministă și critica post-colonialistă	35
1.8 Studiile culturale și sociologia	50
Concluzii și limitări	56
Capitolul 2. Discursul traficului de persoane	60
2.1 Istoria feministă a traficului de persoane	62
2.2 Considerații metodologice	78
2.3 Traficul de persoane în ziare și în antropologia jurnalistică	82
2.3.1 Procesul traficului de persoane	85
2.3.2 ‘Victimele’ traficului de persoane	100
2.3.3 Europa de Est și traficul de persoane	114
Concluzii	120
Capitolul 3. Discursul filmelor pentru aduți	125

3.1 Evoluția filmului pornografic	127
3.1.1 Preistoria genului	130
3.1.2 Filme erotice la începutul sec. XX	131
3.1.3 Politizarea sexualității	134
3.1.4 Pornografia reînnoită	135
3.2 Metodologia analizei imaginilor culturale	147
3.2.1 Metode de analiză vizuală	153
3.3 Economia politică a industriei de filme porno Europene	163
3.3.1 Private Media Group Inc.	165
3.3.2 Pierre Woodman și alți ‘talent scouts’	178
3.3.3 Agențiile locale de modeling	185
3.4 Seria Private Castings X – imaginea și spectatorii	191
3.4.1 Întărirea regimului de gen hegemonic	195
3.4.2 Practica otheringului	204
3.4.3 Castingurile și metaforele traficului de persoane	216
3.4.4 Practica rezistenței	220
3.4.5 Spectatorii	223
Concluzii	233
Concluzii. Hipersexualizarea Europei de Est	236
Referințe bibliografice	247
Anexa1: Lista articolelor de ziar despre traficul de persoane	256
Appendix 2: Contractul dintre Pierre Woodman și Private Media	260
Appendix 3: Lista videourilor de „inițiere sexuală”	271

Cuvinte cheie: Europa de Est, analiză de discurs, regim disciplinar, trafic de persoane, industria filmului pentru adulți

Rezumat

Plimbându-mă în Budapesta în 2002 ajunsesem la un moment dat în zona destinată turiștilor (Váci utca) și am observat un magazin de suveniruri cu multe tricouri imprimate printre care unele erau inscripționate cu “*Good boys go to heaven, bad boys come to Budapest*” (“*Băieții buni ajung în Rai, băieții răi vin la Budapesta*”). La momentul acela nu mi-am dat seama de ce dar mesajul mi-a dat de gândit. Mi-am amintit de reacțiile mele similare când în Praga am văzut o mulțime de tricouri (și multe alte articole de îmbrăcăminte) inscripționate cu “*Czech me out!*” „*Studiează-mă!*” (scris cu ortografia care înseamnă *ceh* în același timp). Cu toate că, probabil, erau în primul rând destinate să atragă atenția și să provoace amuzament jocul ironic de cuvinte realiza mai mult decât o aluzie sexuală „inocentă”. În limbajul concis specific publicitar mesajele efectuau o conexiune intrinsecă dintre identitatea etnică și cea sexuală, rezultând în comercializarea disponibilității sexuale. Astfel am devenit curioasă în privința influenței reciproce a acestor identități în câmpul semantic al turismului în Europa de Est.

Una dintre cele mai importante considerente ale analizei de discurs este cine vorbește. Inscripția din Praga presupune un subiect activ cu dorințe proprii, care atrage atenția asupra corpului și, implicit asupra sexualității ei/lui în mod deliberat. Mesajul din Budapesta este mai mult un comentariu efectuat de o a treia persoană furnizat ca o axiomă, drept „adevărul” orașului. Faptul că ambele au fost „expuse” în zonele cele mai populare pentru turiști demonstrează care categorie socială se vrea a fi grupul țintă ale mesajelor. La acea vreme atât la Praga cât și la Budapesta cei mai mulți turiști veneau din fostele țări socialiste (ca mine) sau,

marea majoritate, din Europa de Vest sau mai puțin din Statele Unite. Astfel încât îndemnul „*Czech me out!*” a fost imaginat ca fiind rostit de un etnic ceh adresat în primul rând turistului occidental, ilustrat și de faptul că înscripția era în limba engleză. Mesajul din Budapesta era și mai explicit. Structurat pe perechea semantică băiat bun/băiat rău aluzia sexuală era chiar mai limpede pentru că în Praga nu se știa cum va evolua situația după momentul primei cochetări. În schimb „băieții răi”, care se presupunea că veneau la Budapesta, veneau pentru a avea parte de aventuri sexuale, configurate ca experiențe liminale indicată de profilarea Budapestei ca opusul raiului. Transgresiunea implicată de „sosirea în iad” presupune un bărbat masculin, un aventurier viril care îndrăznește să vină într-un loc primejdios de atractiv ca Budapesta. O altă caracteristică a discursului propagat de mesajele de pe tricouri este cea a orientării sexuale. Jucăușul „*Czech me out!*” se adaptează oricăror dorințe, dar „băiatul rău” care este invitat la Budapesta este în mod explicit asimilat unei sfere semantice exclusiv heterosexuale.¹ Astfel „*atracția sexuală desfășurată pe plan geografic*” (Bunzl în Berdahl et al., 2000, p. 79) se referă în mod particular la disponibilitatea sexuală a femeilor maghiare.

În această teză de doctorat investighez aparatul reprezentational care susține ideologia la baza construirii unui Other (Altul) genizat, sexualizat și etnicizat în geografia simbolică a Europei Noi.² Cercetarea mea își asumă o perspectivă Foucauldiană asupra funcționării puterii și a discursurilor despre sexualitate și consistă în analiza de discurs a două discursuri distincte din punct de vedere instituțional: discursul traficului de persoane din ziare și discursul filmelor pentru adulți, mai exact seria Castings X al Private Media Group Inc. În limbaj Foucauldian intenționez să urmăresc funcționarea regimurilor disciplinare care au produs o poziție de subiect distinctă pentru identitatea sexuală a femeii est-europene și au creat corpurile lor subjugate. Din dorința de adresare a imaginației populare am adoptat o abordare specifică studiilor culturale, care implică interpretarea detaliată a textelor culturale (sexual explicite) produse la scară largă. Astfel am luat decizia să examinez discursul traficului de persoane din Europa de Est precum și discursul filmelor pentru adulți dezvoltate în jurul imaginii sexualității femeii est-europene. În prima fază a cercetării mi-am legitimat alegerea prin faptul că aceste două discursuri sunt diseminate la scara cea mai largă pe acest subiect, dar pe parcursul dezvoltării argumentelor am

¹ S-ar putea argumenta că mesajul este o invitație homosexuală, dar bazându-mă pe logica reduționistă tipică discursului publicitar, cred că e logic să asum funcționarea dorinței heterosexuale în acest caz.

² Folosesc această frază ca să aduc în relief procesul de negociere a granițelor europene care a urmat căderii regimurilor comuniste din statele Europei de Est.

ajuns la concluzia că cele două discursuri sunt conectate într-un mod mult mai complex. Până la urmă analiza metaforelor și figurilor de stil caracteristice discursului traficului de persoane figurează ca și contextualizarea istorică și socială a studiului filmelor pentru adulți.

În primul capitol sunt prezentate teoriile cu o influență semnificativă asupra conceptualizării intersecției dintre identitatea etnică și identitatea sexuală. Perspectiva Foucauldiană asupra puterii, a funcției sociale a discursurilor și a sexualității constituie structura conceptuală pe care se bazează cercetarea. Conform acesteia relația dintre reprezentare și realitate este o relație productivă, reprezentarea sau discursul fiind cel care structurează și filtrează experiențele. De aceea concentrarea pe analiza discursurilor care produc și reproduc categoria marcată a sexualității femeii est-europene este de importanță majoră pentru studiul academic. Pentru a explica deciziile mele referitoare la metodologie prezint în detaliu relația dintre domeniile sociologiei și a studiilor culturale, accentuând atât suprapunerile în interesele lor cât și diferențele de abordare. Ca urmare, prezenta cercetare se înscrie în spațiul interdisciplinar dintre domeniile studiilor culturale, ale sociologiei și ale studiilor de gen. Tot în acest capitol efectuez și o trecere în revistă a literaturii relevante despre reprezentarea sexualității, în special analizele autoritare despre pornografie așa cum au fost exprimate în timpul „războiului sexului” dintre feministe anilor 1980-90. În sfârșit, perspectiva pe care o adopt este mai mult caracteristică domeniului studiilor culturale contemporane și cercetării media întrucât sunt de părere că aceste abordări reprezintă un pas înainte în dezvoltarea cercetării academice a acestui subiect care ar putea deschide noi direcții de analiză imposibil de realizat în trecut. De asemenea, tot în acest capitol mă ocup de clarificarea influențelor din partea teoriilor post-colonialiste (Said, Mitu, le Rider and Todorova) cu scopul de a stabili conceptele critice pentru analiza procesului de othering din următoarele capitole.

După evenimentele din 1989, adică în anii 90 și la începutul noului mileniu „o limbaj discursivă”³ (Foucault, 1978, p. 33) a mass-mediei occidentale a abordat (mai mult sau mai puțin explicit) sexualitatea femeii est-europene. În această teză îmi propun să descriu funcționarea celor mai populare două discursuri care structurează informațiile despre identitatea sexuală ale acestor femei. Abordez discursul traficului de persoane și discursul filmelor pentru adulți ca variante a

³ Frază utilizată de Foucault pentru desemnarea frecvenței unui subiect.

ceea ce Foucault a numit “scientia sexualis” sau discursuri pentru reglementarea sexualității. Foucault susține:

Nu ar trebui să credem că dorința este reprimată din simplul motiv că legea este cea care constituie dorința sau lipsa pe care se bazează. Unde există dorință, relația de putere este prezentă deja; este deci o iluzie denunțarea acestei relații în favoarea unei reprimări efectuate după eveniment; dar și căutarea dorinței în afara relațiilor de putere este zadarnică. (Foucault, citat de Stoler, 1995, p.165)⁴.

Probabil că este destul de neobișnuit să clasific cele două discursuri instituționale ca regimuri disciplinare, dar ceea ce este relevant aici este că Foucault conceptualizează dorința ca fiind o construcție socială produsă în primul rând prin discursurile despre sexualitate. De asemenea, el pretinde că discursurile despre sexualitate produc noi relații de putere și funcționează într-un mediu cultural și „social care specifică întotdeauna apartenența de clasă și gen” – și etnicitate, așa adăuga eu (idem, p. 178).

Capitolul al doilea este dedicat discursului traficului de persoane. După prezentarea cercetărilor academice pe acest subiect cu scopul de a stabili conceptele de analiză relevante urmează descrierea metodei critice de analiză de discurs așa cum este dezvoltată de Norman Fairclough. Bazându-mă pe analiza de discurs a 92 de articole de ziar și a două cărți pe tema traficului de persoane demonstrez că atât procesul traficului, cât și victimele acestuia și Europa de Est în sine figurează în aceste texte într-un mod extrem de reductiv, stereotipic care deturneză însăși motivul primordial declarat ale acestora de combatere a fenomenului. Chiar mai mult, tonul universal de revoltă morală și predispoziția de a intra în detaliile abuzului sexual suferit precum și în descrierile aspectului fizic ale victimelor dă frâu liber unor interpretări libidinoase, transformându-le în anumite situații în material sexual explicit în care Europa de Est funcționează ca o „piață de sex”. Critica adusă de mine discursului referitor la traficul de persoane nu este menită să pună sub semnul întrebării experiențele extreme trăite de cei traficați, ci, mai degrabă urmărește construirea simbolică a traficului de persoane stabilind „forma, conținutul, oratorul și locația de discurs” (Berman, 2003, p. 47) caracteristic acestor texte. Din acest motiv ceea ce se întâmplă în mod factual în procesul traficului de persoane este mai puțin

⁴ Inspirația mea principală pentru această parte este excelenta expunere a lui Ann Stoler asupra primului volum al Istoriei Sexualității de Foucault, purtând titlul *Race and the Education of Desire* (Rasa și educarea dorinței).

relevant în cazul de față. Astfel mi-am propus să descriu mecanismele lingvistice care contribuie la construirea traficului de persoane în acest fel și efectele acestei construcții discursive. Cercetarea mea nu este o încercare de trivializare a fenomenului, ci reprezintă primul pas către reconceptualizarea acestuia.

Analiza mea arată efectele negative ale conceptualizării traficului de persoane prin metafora sclaviei și accentuează facilitatea de deturnare a limbajului specific extrem de emotiv de către alte proiecte internaționale cum ar fi securitatea națională sau migrația. În mod implicit pledez pentru dezvoltarea unor abordări noi care ar putea să înregistreze complexitatea experiențelor legate de traficul de persoane și exploatarea sexuală. Una dintre posibilitățile în acest sens semnalate de mine ar fi adoptarea perspectivei feministe de sex-work care mi se pare la momentul actual a fi singura capabilă să redea nuanțele spectrului de exploatare specifice experiențelor participanților. Ca și cercetător mi-am exprimat alinierea cu acest curent de cercetare atât în legătură cu industria sexuală cât și cu traficul de persoane.

Capitolul al treilea este cel mai voluminos și se ocupă cu analiza discursului filmelor pentru adulți. Încep printr-o discuție detaliată a conceptelor de analiză vizuală dintre care selectez analiza de discurs ca metodă principală în acest studiu. De această dată inspirația vine din partea lui Gillian Rose și îmi structurez rezultatele în funcție de modelul de analiză a imaginii prezentat de ea care ia în considerare toate cele trei planuri de interpretare ale unui produs cultural. Astfel abordez pe rând planul de producție, planul de conținut și planul de recepție a imaginii. Din vreme ce cercetarea imaginilor de tip pornografic este un interes relativ nou în academie propun o prezentare amănunțită a istoriei filmului erotic, ocazie cu care îmi clarific poziția față de alte cercetări din domeniu. În același timp recomandările pentru dezvoltarea unor noi abordări teoretice și metodologice în studiul imaginilor sexual explicite sunt o preocupare constantă. Sunt convinsă că necesitatea adoptării de noi perspective are o semnificație majoră la momentul actual, prin care cercetarea mediei sexual explicite se va efectua printr-o grijă acordată în mod special contextualizării istorice și culturale, precum și naturii mediate ale recepției acestora.

Următoarele două subcapitole consistă în interpretarea celor 50 de scene numite „inițiere sexuală” filmate de Pierre Woodman pentru Private Media Group Inc, lansate între 1997 și 2003. În prima fază investighez planul de producție a filmulețelor cu scopul de a evalua influența

diferiților agenți economici implicați asupra formei și conținutului produsului final. Următoarea secțiune tratează posibilitățile de interpretare codificate în imaginile din film. Din dorința de a demonstra că filmele pentru adulți pot semnifica în același timp pe mai multe planuri efectuez interpretarea imaginilor din mai multe puncte de vedere. Tratez pe rând implicarea lor în propagarea ideologiei tradiționale a regimului de gen; în efectuarea ideologiei otheringului; realizarea legăturii cu retorica anti-trafic; precum și efectuarea rezistenței față de dinamica puterii elaborată în filmulețele amintite. Cu această ocazie demonstrez că sexualitatea femeii est-europene semnifică întotdeauna în mod excesiv ori ca *prea* tradițional ori ca *prea* libertin și că o combinație specifică dintre acestea este construită și comercializată ca aptitudinea sexuală „superioară” a femeii est-europene în industria filmelor pentru adulți. Structurarea modelelor de consum sunt la fel de importante. În contextul lipsei cercetărilor de receptare a imaginilor sexual explicite, ofer o scurtă analiză a practicilor de vizionare ale comunităților online, care îmi permite modificarea conceptualizării clasice a consumatorului de pornografie. Cu siguranță consumatorii de astăzi sunt o categorie foarte heterogenă, bine informată, conștientă de statutul problematic al reprezentărilor de tip pornografic și care ocazional critică practicile de reprezentare specifice genului. Cu toate acestea, ei formează mai mult un grup homosocial întărit prin consumarea formelor feminine, care își articulează preferințele în acord cu modelele clasice de sexism, rasism și othering. În studiul acestor aspecte ale receptării filmulețelor argumentez că identitatea dublu excesivă acordată femeilor din Europa de Est se înregistrează și se consumă (cu plăcere) de către spectatorii produsului cultural. În acest sens doresc să susțin că trăsăturile psihice și fizice atribuite pe bază etnică femeilor est-europene în media destinată adulților sunt generate de configurații culturale, politice și economice specifice în funcțiune în industria porno. În același timp cu dezvoltarea studiului filmulețelor demonstrez că discursul mediei pentru adulți se inspiră din vocabularul și retorica literaturii anti-trafic pe toate cele trei planuri de interpretare: producție, imagine și receptare.

În această teză am dorit să clarific configurațiile culturale, politice și economice care au contribuit la conturarea simbolică a unei identități sexuale generice atribuite femeii est-europene, bazate pe excluziunile caracteristice otheringului. Conexiunile dintre aceste două discursuri sunt multiple, atât de natură cantitativă cât și calitativă. Pe de-o parte căutând cele mai populare locații de discurs asupra subiectului alegerea articolelor de ziar legate de traficul de persoane și

filmele pentru adulți par a fi decizii legitime. Pe de altă parte există și alte reciprocități între cele două locații de discurs instituțional distincte.

1. „Pornografia” suferinței caracteristică stilului literaturii traficului de persoane permite interpretarea libidinoasă a acestor texte, de multe ori transformându-se în media sexual explicită. Probabil că nu este un simplu accident că atât subiectul traficului de persoane – în special când privește fete „albe” – cât și textele de tip pornografic despre femeile Europei de Est sunt atât de prolifrice și înregistrează un succes economic însemnat în această perioadă.

2. Discursul filmelor pentru adulți, în special seria Private Castings X pare să fie filtrată și chiar uneori modelată de metaforele și strategiile retorice caracteristice imaginii stereotipice ale traficului de persoane. Dat fiind natura reciproc întăritoare a ambelor discursuri susțin că atât discursul de combatere a traficului de persoane cât și discursul filmelor porno sunt bazate pe aceeași economie a dorinței, orânduite spre producerea culturală a unori Alții (Others) istorici (Stoler, 1995 p. 195). Argumentul meu general poate fi formulat în modul următor: Aceste două discursuri funcționează în aceeași economie a dorinței, ceea ce, în acest caz înseamnă că direcționalitatea Est-Vest a „poftei” pentru femeia est-europeană reprezintă atât nostalgia unei feminități „adevărate” cât și râvnirea unui belșug sexual în cadrul siguranței oferite de categoria rasei comune.

Ambele discursuri spun povestea unor subiecți puternici care privesc niște obiecte sexuale, dar în nici una dintre aceste categorii nu poate participa oricine. Distribuirea dorinței sugerează în mod implicit că cei care privesc sunt preponderent bărbați, pe când cei supravegheați sunt întotdeauna femei. Ann Stoler formulează în stilul ei elocvent:

De aceea acesta a fost un discurs și un domeniu de cunoaștere care producea și a răspundea atât la taxonomia puterii cât și la o diversitate de dorințe articulate inegal în funcție de ierarhiile de gen, rasă sau clasă. (1995, p. 188).

Cu toate acestea, natura genderizată a sexualizării femeilor est-europene nu este efectuată în mod exclusiv doar prin perechea logică a unui spectator/client masculin activ față în față cu un sex-

worker feminin pasiv, ci și prin asimetria rolurilor acordate femeilor și bărbaților din Europa de Est. Numai femeia este sexualizată, ilustrată de poziția marginală atribuită bărbaților est-europeni în ambele discursuri.

În discursul anti-trafic bărbații figurează doar în fundal, sau, chiar dacă vizibili în mod mai accentuat, ei întruchipează stereotipul balcanismului descris de Todorova. De fapt, conform discursului anti-trafic națiunile care par să aprovizioneze cu forță de muncă operațiunile traficului de persoane sunt albanezii, sârbii și, ocazional, rușii. Ei se aseamănă foarte mult. Toți sunt foarte macho și agresivi, fără abilități empatică și toți recurg la forța brută pentru a obține ceea ce vor. În ierarhia hegemonică a masculinității acest tip de bărbat fizic, nesofisticat și dominant reprezintă o versiune mai prejoasă a performanței masculinității, caracteristică de obicei clasei muncitoare. Bărbații din Europa de Est nu se pricep la afaceri, nici la manipularea verbală sofisticată, de aceea ei sunt doar executorii de ordine, incapabili de a conduce operațiunea. Cu toate acestea, rolul bărbaților din discursul anti-trafic sunt prezentate ca și marginale.

În discursul filmelor pentru adulți ei joacă un rol și mai puțin relevant. Brandul starului porno din Europa de Est se referă în mod exclusiv la femei, chiar dacă există câțiva bărbați în regiune, care și-au făcut o carieră în industria porno internațională. Aceasta ar putea ilustra poziția discretă acordată bărbaților în pornografie în general (Pierre Woodman fiind bineînțeles o excepție), deși în istoria filmului pornografic există câteva staruri bărbați. În acest context, bărbații din Europa de Est figurează din nou mai mult ca auxiliari, adică tehnicieni, șoferi, mecanici, operatori etc. În mod evident cele două discursuri sunt angajate în sexualizarea femeilor și nu a bărbaților.

Există însă alte discuții populare concentrate în jurul imaginii bărbatului est-european, dar acestea se bazează pe conexiuni total diferite pentru a-și alcătui sensul.⁵ O astfel de metaforă este imaginea „instalatorul polonez”, care se aliniează cu femeia est-europeană doar prin apartenența la aceeași geografie simbolică, adică se poate înțelege doar în contextul polarității dintre Est și Vest. Conținutul este în schimb cu totul diferit. Desfășurat în primul rând ca să reprezinte efectele ambivalente ale migrației pentru muncă a est-europenilor în țările Europei

⁵ Îi mulțumesc prof. Ovidiu Pecican pentru această idee.

occidentale, „instalatorul polonez” desemnează muncitorul din est ieftin și fără exigențe.⁶ Conceptualizat din când în când ca o figură periculoasă, care va contribui la rândurile șomerilor din țara gazdă, cu alte ocazii poate desemna și un muncitor harnic și de încredere. Această formație discursivă pare a fi destul de semnificativă în imaginarul popular întrucât ajunge să fie ilustrat în una dintre producțiile majore din Hollywood, de rolul lui Tom Hanks în filmul *Terminalul* al lui Steven Spielberg. În mod evident acesta nu este comparabil cu imaginea mult mai accentuată și mai sexualizată a femeii est-europene în imaginarul simbolic global.

Ultima parte a tezei sintetizează argumentele majore prezentate în capitolele anterioare și face legătura dintre rezultatele obținute cu teoria sexualizării. Această teorie, funcționând ca cel mai nou discurs pentru găzduirea dezbaterii despre sexualitatea feminină, se ocupă în primul rând cu procesul denumit sexualizarea sau pornifierea culturii. Rezultatele acestei teze nuanțează teoria sexualizării arătând că aceasta este distribuită și acționează în mod diferit în funcție de clasă, rasă, etnicitate sau corporalitate. Închei printr-o scurtă discuție despre aparenta lipsă de interes față de sexualizarea femeilor adulte în România și propun o strategie inovatoare de sensibilizare în acest sens.

Fenomenul sexualizării este un proces cultural legat în mod special de pornifierea culturii, văzut ca și problematic în general, dar având efecte negative asupra dezvoltării fetelor tinere și a femeilor adulte în mod particular. Paasonen și Nikunen definesc pornifierea culturii astfel „*expansiunea și succesul industriei pornografice precum și adoptarea reprezentărilor hard-core în industria modei, a publicității și alte domenii ale culturii de masă*” (Nikunen&Paasonen, 2007, p. 30). Lipsa limitelor clare dintre industria sexului și restul economiei cauzează din nou neliniști nu numai pentru feministe și intelectualii de dreapta așa cum se întâmpla în cadrul „războiului sexului” ci, odată cu extinderea intereselor, aceasta se reconceptualizează ca fiind grija mamelor, pedagogilor, terapeuților, a adolescenților, a editorilor de reviste pentru tineret, a fotografilor, a agențiilor de modeling ș.a. m. d. Reînviat ca o problemă legată în primul rând de reprezentările din mass-media (și într-o oarecare măsură de produsele comercializate destinate copiilor) discursul sexualizării tinde să repete argumente foarte similare celor vehiculate în timpul „războiului sexului” feminist. Se consideră a fi îngrijorătoare

⁶ Pentru o expunere autoritativă a înțelesurilor acordate acestei metafore în Ungaria și în România vedeți articolul Antonela Capelle-Pogacean's (2011). "The Polish Plumber and the Imaginaries of the East-West Divide in Hungary and Romania. Old Divisions and New Boundaries în *Studia Europaea* LVI(2).

vizibilitatea crescută a materialelor sexual explicite, care împiedică dezvoltarea normală a copiilor inducând comportamente sexuale precoce și are multiple efecte negative asupra psihicului lor. Cu cât fenomenul pornificării culturii este dezbătut mai mult, cu atât cresc investițiile academice în studiul procesului de sexualizare. Una dintre cele mai autoritative cercetări a fost efectuată de către Asociația Americană de Psihologie, care în 2007 a publicat un raport privind efectele nefaste ale sexualizării fetelor din cultura contemporană. Definiția dată sexualizării în acest document are la bază patru condiții:

1. *„Valoarea unei persoane este dată în mod exclusiv de atracția sexuală emanată sau de comportamentul sexual, excluzând oricare alt considerent.*
2. *O persoană este comparată unui standard care egalizează atracția fizică (reductiv definită) cu „a fi sexy”.*
1. *O persoană este obiectificată din punct de vedere sexual – adică, transformată într-un obiect pentru consum sexual, decât să fie văzută ca o persoană capabilă de a lua decizii și de a acționa independent.*
2. *Sexualitatea este impusă cuiva în mod inadecvat.” (APA, 2007, p. 2).*

Această definiție a fost criticată destul de intens, în special pentru indiferența manifestată față de arbitrul liber personal (personal agency), dar odată cu includerea copiilor ca grup de interes, critica reprezentărilor sexualizatoare capătă din ce în ce mai multă legitimitate în discursurile publice. În opinia mea cel mai mare neajuns al teoriei sexualizării (în special în privința dezvoltării sexuale feminine) este că deși critică cu precădere expresiile mass-media, nu ține cont de natura mediată a acestor reprezentări. Această atitudine dă frâu liber interpretărilor generalizatoare și simpliste de tipul „ceea ce vezi este ceea ce s-a întâmplat”. În pofida teoriilor media dezvoltate și bine argumentate de către cercetătorii din domeniul studiilor comunicației/media sau studiilor culturale, care se ocupă în mod exclusiv de diferitele practici de interpretare a reprezentărilor mediate, teoria sexualizării se bazează – am putea spune din nou – pe conceptualizarea consumatorului naiv și pasiv. Legătura intrinsecă cu grija pentru dezvoltarea copiilor contribuie în mod decisiv la normalizarea acestui discurs.

Dacă ar fi să evaluăm discursul anti-trafic, dar în mod special discursul filmelor pentru adulți în lumina definiției de mai sus dată procesului de sexualizare, este clar că ambele discursuri definesc parametrii și participă efectiv la sexualizarea femeilor din Estul Europei. Rosalind Gill (2007) susține că sexualizarea este un proces evident inegal, adică femeile albe și tinere care aparțin clasei de mijloc sunt sexualizate cel mai des, pe când bărbații, femeile mai vârstnice, lesbienele sau persoanele de altă rasă ocupă un spațiu semantic aparte. Mai mult, unele categorii sunt în totalitate invizibile în reprezentările mass-media sexualizatoare, ca de exemplu în publicitate femeile peste vârsta de 50 de ani sau supraponderale figurează mult mai rar. Stratificarea lui Gill este o analiză nuanțatoare foarte binevenită teoriei sexualizării, dar ceea ce-i lipsește totuși este considerentul categoriei de etnicitate și geografie. Conform argumentelor prezentate în această disertație persoanele din Estul Europei trebuie să întrunească două condiții și anume trebuie să fie femei și să aparțină anumitor etnii pentru a semnifica sexualitatea excesivă în cele două forme elaborate: tradițională sau libertină. În oricare dintre aceste două ipostaze imaginea hipersexualizată a femeii est-europene pare a fi una dintre subiectele favorite ale mass-mediei occidentale, aplicate în vederea captării atenției publicului și, în același timp, reflectând și reproducând geografia simbolică a Noului Europe în care Europa de Est funcționează în mod accentuat ca o piață a sexului. Doresc să subliniez că procesul de sexualizare a femeii est-europene este un proces în curs de desfășurare și astăzi, cu precădere în discursul filmelor pentru adulți, dar și în alte locații discursive ale culturii maselor.

Ca discursuri aparținând a ceea ce Foucault numea 'scientia sexualis' atât retorica anti-traficului de persoane cât și discursul filmelor pentru adulți se înscriu în direcția definirii, clasificării și ierarhizării dorințelor, care, odată cu înregistrarea dorințelor „nepotrivite” creează în mod accidental spațiile pentru acestea.

Bibliografie

- American Psychological Association, A P A. (2007). Report of the APA Task Force on the Sexualization of Girls. <http://www.apa.org/pi/wpo/sexualization.html>
- Berdahl, Daphne, Bunzl, Matti, & Lampland, Martha (Eds.). (2000). *Altering States: Ethnographies of Transition in Eastern Europe and the Former Soviet Union*. Ann Arbor: University of Michigan Press.

- Berman, Jaqueline (2003). (Un)Popular Strangers and Crises (Un)Bounded: Discourses of Sex-Trafficking, the European Political Community and the Panicked State of the Modern State. *European Journal of International Relations*, 9(1), 37-86. doi: 10.1177/1354066103009001157
- Capelle-Pogăcean, Antoanela (2011). The Polish Plumber and the Imaginaries of the East-West Divide in Hungary and Romania. Old Divisions and New Boundaries. *Studia Europaea* LVI(2).
- Foucault, Michel (1990/1978) *The History of Sexuality* Vol. 1: *An Introduction*, New York Pantheon Books.
- Gill, Rosalind (2007). Postfeminist Media Culture. *European Journal of Cultural Studies*, 10(2), 147-166.
- le Rider, Jacques (2001). *Europa Centrală sau paradoxul fragilității. [Central Europe or the Paradox of fragility]*. Iași: Polirom.
- Mitu, Sorin (2007). *Europa Centrală, Răsăritul, Balcanii: geografii simbolice comparate.[Central Europe, the Orient, the Balkans: Comparing Symbolic Geographies]*. Cluj-Napoca: International Book Access.
- Nikunen, Kaarina & Paasonen, Susanna (2007). Porn Star as Brand: Pornification and the Intermedia Career of Rakel Liekki. *The Velvet Light Trap*, 59(Spring), 30-41.
- Rose, Gillian (2001). *Visual Methodologies. An Introduction to the Interpretation of Visual Materials*. London: Sage Publications.
- Said, Edward W. (2001). *Orientalism*. Timișoara: Amarcord.
- Stoler, Ann Laura (1995). *Race and the Education of Desire: Foucault's History of Sexuality and the Colonial Order of Things*. Durham: Duke University Press.
- Todorova, Maria N. (2009). *Imagining the Balkans*. Oxford: Oxford University Press.
- *The Terminal* (Steven Spielberg, 2004)